

Назарій ГУБА

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України
Дніпровського державного
Університету внутрішніх справ

Ганна БІДНЯК

завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ НАДАННЯ
ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ: СУЧАСНИЙ
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

В умовах сьогодення, що характеризуються підвищеними безпековими ризиками, зростанням кількості надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також триваючою збройною агресією проти України, роль Національної поліції України як одного з ключових суб'єктів забезпечення громадської безпеки та порядку набуває особливої ваги. Поліцейські часто першими прибувають на місце події, де є постраждалі, і саме від їхніх своєчасних та кваліфікованих дій з надання домедичної допомоги нерідко залежить життя та здоров'я громадян. Ефективність таких дій безпосередньо пов'язана з якістю відповідної підготовки, яка, у свою чергу, має ґрунтуватися на чіткій, комплексній та сучасній нормативно-правовій базі.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну значно зросла кількість випадків травмування цивільного населення внаслідок бойових дій та ракетних обстрілів. У таких ситуаціях саме патрульні поліцейські, які несуть службу на вулицях міст та селищ, нерідко першими прибувають на місця влучань і мають надавати першу допомогу пораненим до приїзду бригад екстреної медичної допомоги. Їхні знання та вміння з зупинки кровотечі, накладання пов'язок чи проведення серцево-легеневої реанімації можуть підтвердити свою критичну важливість у збереженні людських життів у цей складний час.

Аналіз стану нормативно-правового регулювання домедичної підготовки співробітників Національної поліції України є важливим не лише з огляду на необхідність виконання ними службових обов'язків, визначених

законом, але й у контексті загальнодержавних процесів реформування правоохоронної системи та наближення її до європейських стандартів. Недостатня врегульованість або прогалини у законодавстві, що регламентує зміст, періодичність та контроль якості домедичної підготовки поліцейських, можуть негативно позначатися на їхній здатності ефективно реагувати на виклики та рятувати життя. Саме тому дослідження зазначеної проблематики є актуальним та має як теоретичне, так і практичне значення.

Згідно зі статтею 18 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський зобов'язаний «Надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я»[1].

На рівні підзаконних актів важливу роль відіграє постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2012 року № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу»[2]. Цей нормативно-правовий акт встановлює загальні вимоги до організації навчання з надання домедичної допомоги для різних категорій осіб, серед яких, безумовно, є і працівники Національної поліції України.

Важливим нормативно-правовим актом на шляху подальшого вдосконалення питання надання домедичної допомоги є наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04 серпня 2021 року № 1627 «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти» [3]. Цей наказ оновив вимоги до навчальних програм, обсягу знань та практичних навичок, якими повинні оволодіти особи, які надають домедичну допомогу.

Однак аналізуючи цей наказ виникає низ питань щодо застосування цього наказу до специфічної діяльності працівників Національної поліції України, що потребують додаткового розгляду та врегулювання. Необхідно проаналізувати, наскільки повною мірою зміст оновлених начальних програм, розроблених МОЗ України, враховує особливості службових обов'язків поліцейських та ті невідкладні стани, з якими вони найчастіше можуть стикатися під час виконання своїх функцій. Ймовірно, існують специфічні аспекти, пов'язані з травмами, отриманими внаслідок правопорушень, масових заворушень або інших надзвичайних ситуацій, що потребують особливих навичок та алгоритмів дій саме від поліцейських. Таким чином, існує потреба в адаптації або доповненні загальних навчальних програм з домедичної допомоги окремими модулями, орієнтованими на специфіку поліцейської діяльності.

Окремо слід відзначити наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09 березня 2022 року № 441 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах»[4], який визначає конкретні алгоритми дій при різних невідкладних станах, що є важливим для

практичного застосування знань поліцейськими.

Незважаючи на відсутність офіційної загальнодержавної статистики щодо кількості випадків надання домедичної допомоги співробітниками Національної поліції та ефективності їхньої підготовки, аналіз статистики дорожньо-транспортних пригод з постраждалими в Україні доводить: «Протягом 2023 року в Україні сталося 23 642 аварії з загиблими та травмованими, що на 26,9 % більше, ніж у 2022 році[5]». Ці статистичні дані свідчать про ймовірність значної кількості випадків надання поліцейськими домедичної допомоги постраждалим до прибуття медичних працівників. Це підкреслює критичну важливість якісного нормативно-правового регулювання та практичної. «Саме дорожні аварії є найчастішою причиною травмування – 34,9-80,6 % друге місце належить виробничим травмам – (12,9-27,4 %), 17,6-37,6 % – побутові травми та катастрофи. Множинні ушкодження опорно-рухової системи вражають нижні кінцівки в 49,4 %, верхні – у 33,2 %, таз – у 14,1 %; 75 % пацієнтів мають супутні пошкодження: голови й мозку – 92,2 %, грудної клітки – 31,5 %, живота – у 21,3 % [3-7]. Приблизно 60 % потерпілих не доживають до кваліфікованої медичної допомоги. Серед госпіталізованих найбільшу летальність відмічають у перші 48 годин, що пов'язано з розвитком масивної крововтрати та шоку (13,5 %), ушкодженням життєво важливих органів та тяжкою черепно-мозковою травмою (ЧМТ) (17,9 %). У подальшому провідними причинами загибелі є інфекційні ускладнення та сепсис (28,9 %) і поліорганна недостатність (37,5 %)»[6].

Наведені статистичні дані переконливо доводять, що домедична підготовка співробітників Національної поліції України є не просто бажаною, а життєво необхідною компонентою їхньої професійної діяльності. З огляду на те, що «приблизно 60 % потерпілих не доживають до кваліфікованої медичної допомоги», оперативна та ефективна домедична допомога, надана поліцейськими, може стати вирішальним фактором у збереженні життя. Факт, що «найбільшу летальність відмічають у перші 48 годин, що пов'язано з розвитком масивної крововтрати та шоку (13,5 %), ушкодженням життєво важливих органів та тяжкою черепно-мозковою травмою (ЧМТ) (17,9 %)», чітко вказує на пріоритетність навичок зупинки кровотечі та протишоккових заходів у програмах домедичної підготовки поліцейських. Ефективне використання турнікетів, тиснучих пов'язок та вміння розпізнавати ознаки шоку та надавати першу допомогу при ньому є ключовими компетенціями, які можуть безпосередньо вплинути на виживання постраждалих.

Останнім часом проводиться багато тренінгів від українських інструкторів та іноземних партнерів з надання домедичної допомоги під час критичних кровотеч, догоспітальній травмі, порушенні дихання тощо. Отримуючи знання та відпрацьовуючи навички на манекенах-симуляторах дійсно можна досягти високих результатів, маючи велику кількість поранених, та не розгубитися, опинившись в зоні ракетних обстрілів [с.].

Отже, аналіз чинного законодавства виявляє певні проблемні аспекти. Одним з них є потенційна неточність у термінології Закону України «Про Національну поліцію України», де поряд з терміном «домедична допомога» використовується термін «медична допомога» стосовно дій осіб, які не мають медичної освіти. Це може призвести до непорозумінь щодо обсягу та характеру допомоги, яку можуть надавати поліцейські. Їхні дії повинні чітко обмежуватися домедичною допомогою, тобто комплексом невідкладних дій та організаційних заходів, спрямованих на порятунок і збереження життя людини в невідкладному стані та мінімізацію наслідків такого стану до прибуття медичних працівників.

Також, слід звернути увагу на необхідність чіткої інтеграції вимог наказів Міністерства охорони здоров'я України щодо домедичної підготовки до системи службової підготовки Національної поліції. Положення про службову підготовку повинні детально регламентувати обсяг, періодичність та методи проведення навчання з домедичної допомоги для різних категорій поліцейських з урахуванням специфіки їхньої діяльності.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 05.05.2025).

2. Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу: постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 № 1115. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-2012-%25D0%25BF%23Text> (дата звернення: 05.05.2025).

3. Міністерство охорони здоров'я України. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: наказ від 04.08.2021 № 1627. Київ, 2021. URL : <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-04082021--1627-pro-udoskonallennja-pidgotovki-z-nadannja-domedichnoi-dopomogi-osib-jaki-ne-majut-medichnoi-osviti> (дата звернення: 05.05.2025).

4. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03.2022 № 441. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z035622#Text>. (дата звернення: 05.05.2025).

5. Державне підприємство «Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Міністерства охорони здоров'я України». Статистика дорожньо-транспортних пригод в Україні за 2023 рік. URL : <https://medtransvp.com.ua/u-2023-rotsi-vnaslidok-dorozhno-transportnykh-pryhod-v-ukraini-zahynulo-ponad-3-tysiachi-hromadian/> (дата звернення: 06.05.2025).

6. Вплив якісних та кількісних змін поповнення крововтрати на прояви синдрому поліорганної недостатності при політравмі. Медицина невідкладних станів. 2017. № 5 (84). URL : <http://www.mif-ua.com/archive/article/45012>(дата звернення: 21.05.2025).

7. Pakulova T., Bidniak H. Peculiarities of providing first aid after missile attacks on civilian infrastructure. Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення): матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2 груд. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 217-221 С.